

Janusz Zbudniewek

"Pauliniana" w zbiorach Archiwum Diecezjalnego we Włocławku

Studia Włocławskie 11, 456-480

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

JANUSZ ZBUDNIEWEK ZP

**„PAULINIANA”
W ZBIORACH ARCHIWUM DIECEZJALNEGO
WE WŁOCŁAWKU**

Ponadstuletnia przynależność Częstochowy, a tym samym klasztoru jasnogórskiego, do diecezji kujawsko-kaliskiej, tradycyjnie nazywanej kujawsko-pomorską lub po prostu włocławską, dała powód, że klasztor był przedmiotem zainteresowań wielu diecezjalnych historyków. Przed wszystkim przejęli pokaźne zbiory biblioteczne i archiwalne, których nie zdążył wyszabrować głośny „książkołap” Samuel Bogumił Linde, lub nie przejęli ich wszędobylscy żydzi, którzy frymarczyli klasztornymi skarbami na rynkach całej Polski. Z zawieruchy pokasacyjnej kilku klasztorów paulińskich na terenie diecezji włocławskiej skorzystało miejscowe Wyższe Seminarium Duchowne, które do czasu okupacji niemieckiej posiadało kilka cennych starych druków popaulińskich, ale jak mówił na wykładach ks. prof. Stanisław Librowski – w dużej mierze zniszczyli je Niemcy. Dzięki troskliwości włocławskich archiwistów kataklizm ognia i wody nie dotknął kilkunastu rękopisów paulińskich z byłych klasztorów w Wieluniu, Wieruszowie i Wielgomłynach. Na jednym z nich napisał ks. prałat Stanisław Chodyński, że kupił go od Żyda w Radomsku, który w karty z innego foliału zawijał masło. W sumie Archiwum Diecezjalne we Włocławku przejęło, lub poprawniej trzeba powiedzieć, uratowało od zniszczenia co najmniej 18 cennych paulińskich rękopisów.

O istnieniu wielu dokumentów i ksiąg proveniencji paulinów w zbiorach włocławskiego Archiwum Diecezjalnego można było sądzić ze studiów ks. Stanisława Chodyńskiego, a szczególnie z jego cennego opracowania o zakonie na łamach *Encyklopedii kościelnej*, redagowanej przez ks. Michała Nowodworskiego¹. Dalsze wyjaśnienie o przepływie archiwaliów jasnogórskich przyniosła zachowana korespondencja między klasztorem jasnogórskim a historykami. Na uwagę zasługuje list rekomendacyjny ordynariusza włocławskiego bpa Aleksandra Bereśniewicza dany ks. Władysław-

wowi Górzyńskiemu, nauczycielowi religii w szkołach elementarnych w Częstochowie, by przeor klasztoru jasnógórskiego udostępnił mu na miejscu wgląd do zasobu archiwum i biblioteki. Zakres uprawnień poszerzył sobie kwerendzista tak dalece, że 14 lutego 1885 r. przejął z archiwum do podjętej rzekomo pracy 31 listów królewskich, nieokreślona liczbę różnych listów „jako materiał do historii”, różne przywileje do monografii Jasnej Góry, w tym listy królewskie, materiały dotyczące zakonu – w sumie kilkadziesiąt pozycji zapisanych w 9 punktach, bez dokładnej liczby i terminu zwrotu, choć pod „słowem kapłańskim” obiecywał je oddać².

Niestety słowo kapłańskie okazało się puste. Upłynęło kilkanaście lat, w których ks. Górzyński opuścił Częstochowę, zamieszkał w Białotarsku k. Gostynina, a potem podjął studia w Rzymie, skąd przysłał do nowego przeora o. Euzebiusza Rejmana trzy kartki z pozdrowieniami, nie wspominając choćby słowem o podjętych, a nie zwróconych dokumentach. Ich brak i niesłowną deklarację dostrzegł po 16 latach archiwariusz klasztoru, o. Pius Przeździecki. Drogą okrężną odnalazł niedosłzłego historyka, względnie poszukiwania akt dotarły do wiadomości ks. Stanisława Chodyńskiego, który listem z 29 czerwca 1901 r. powiadomił o. Rejmana, że materiały poszukiwane są u niego „w pace między innemi, a[le] nie mam obecnie czasu ich posegregowania – zatem proszę o cierpliwość”.

Nie zachowało się żadne potwierdzenie zwrotu owych dokumentów, a późniejszy przepływ akt z Jasnej Góry do Włocławka, nierzadko poprzez kleryków paulińskich studiujących w seminarium włocławskim, stał się praktyką niemal powszednią. Prośby o interesujące akta ze strony ks. regensa Chodyńskiego łączyły się również ze staraniami o. Rejmana, by wspomnieć przesłanie mu nieznanego bliżej rękopisu o dziejach obrazu jasnógórskiego. Wzbudził on niepokój Przeora co do jego kontrowersyjnej treści, wobec czego oczekiwał opinii historyka, czy można go publikować³. Pomijam tu większe i mniejsze okoliczności, które dotyczyły badań archiwalnych, pożyczania konkretnych tytułów książek lub spraw, o które prosił ks. Chodyński, jak wyszukiwanie głośnej *Historii cudownego obrazu* pióra Mikołaja Lanckorońskiego, czy informacje o polemice o. Wacława Nowakowskiego w sprawie zachowania się konfederatów barskich w czasie ich okupacji na Jasnej Górze. W listach wyrażał swoje zadowolenie z objęcia stanowiska kustosa archiwum przez o. Przeździeckiego, a w ostatnich zachowanych listach korzystał z pośrednictwa Jasnej Góry w przekazywaniu swoich opracowań krakowskiemu uczoneму, prof. Bolesławowi Ulanowskiemu⁴.

Operowanie aktami paulińskimi w badaniach ks. Chodyńskiego widoczne jest na wielu kartach jego większych lub mniejszych szkiców do-

tykających konwentów, rezydencji, a nawet kaplic i folwarków pozostających niegdyś w gestii zakonu. Rejestrujemy je skrupulatnie na łamach bibliografii zakonu, która niedawno ukazała się drukiem. Wynika z nich, że omawiane tu akta były pilnie analizowane przez wrocławskiego historyka, swoimi odkryciami dzielił się z podobnymi sobie badaczami, by wspomnieć tu relacje o paulinach przesyłane ks. Janowi Fijałkowi w czasie jego pracy nad dyplomatarium zakonu⁵.

* * *

O zasobach „paulinianów” w Archiwum Diecezjalnym we Wrocławku dowiedziałem się najwięcej z wypowiedzi ks. prof. Stanisława Librowskiego podczas jego wykładów na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Miałem to szczęście, że na pierwsze seminarium naukowe 7 października 1968 r. przyniósł łąciński kopiarz akt konwentu paulinów w Wieruszowie, który po krótkiej informacji, jakimi „paulinianami” archiwum wrocławskie dysponuje, oddał w moje ręce za małym rewersem i zobowiązaniem, abym w ciągu trzech lat napisał o nim pracę magisterską. Pierwsze pochylenie się nad kodeksem, liczącym 323 strony, budziło zachwyty, a potem przerażenie i lęk. Oprawiony w brunatną skórę, merytorycznie obejmował dokumentację konwentu za lata 1368–1787. Spisany starannym duktem pisma przez kilku anonimowych kopistów, według logicznego układu tematycznego dzielonego ozdobnymi kartami tytułowymi, zilustrowany krótkimi cynobrowymi regestami i komentarzami do poszczególnych partii akt, słowem imponujący materiał, który pół roku później odkrywał olbrzymi dorobek twórczy trzech znakomitych kopistów: Adriana Bartkowicza, Mikołaja Królika i Mikołaja Staszewskiego. Bliższa analiza kodeksu pokazała, że autorzy wpisów omawianej księgi stworzyli również imponujący zespół kopiarzowy, stawiający ich w kręgu europejskich mistrzów w dziale dokumentacji, jaką nie mogą się poszczycić inne wspólnoty kościelne⁶.

W miarę postępu badań i odkrywania pierwszych wartości merytorycznych, personalnych i artystycznych kodeksu, otwierał się ks. prof. Librowski na wartości kolejnych kodeksów paulińskich i jakiejś tajemniczej teczki na temat jasnogórskiej fortecy, którą zamierzał wydać w osobnym studium. Zapowiadał opracowanie szeregu repertoriów z akt inwentarzowych, a także regesty do samoistnych dokumentów, które rezerwował dla siebie. Na tym tle pojawiła się mała kontrowersja, gdy w trakcie wzajemnej pomocniczości badawczej pośredniczyłem w wypożyczeniu mu z Archiwum Jasnogórskiego księgi wizytacji arcybiskupów gnieźnieńskich

z lat 1779–1780. Po pewnym czasie oświadczył, że księgi nie odda, bo ona pasuje do zespołu archiwum wrocławskiego. O rekompensacie, choćby za kodeks wieruszowski, nie chciał słyszeć, a nawet na uporczywe obstawanie przy polubownym załatwieniu sprawy wskazał mi któregoś razu drzwi, którymi powinienem opuścić jego pokój. Kilkanaście lat później usprawiedliwiał tę postawę w swojej autobiografii, nie czując nadal potrzeby naprawienia naszego zaufania⁷. Podtrzymywaliśmy jednak życzliwe stosunki, tym więcej, że nie bez jego wpływu zasiany bakcyl drażenia kultury paulińskiej w dziale kopiarzowym pozwolił na odkrycie wielu konkretnych nowości. Stało się bowiem, że po obronie magisterium 9 czerwca 1971 r. wyraziłem chęć opracowania kilkunastu kodeksów kopiarzowych, czym najwyraźniej ucieszyłem niełatwego Mistrza. Wiedziałem już o istnieniu blisko 40 kodeksów w archiwum na Jasnej Górze, przy cichej aprobacie prof. Librowskiego rozpoznawałem dalsze kodeksy w Archiwum Diecezjalnym we Wrocławku i na ich podstawie rosła kolejna dysertacja, uwieńczona tytułem doktora 6 czerwca 1974 r.

Wzajemne kontakty z Mistrzem utrwały się coraz bardziej, a nawet tak dalece, że po moim powrocie z „wygnania brdowskiego” do Krakowa w 1977 roku, otrzymałem zaproszenie od ks. prof. Bolesława Kumora, abym przejął schedę dydaktyczną i prowadzenie Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych po ks. Librowskim, odchodzącym na emeryturę. Byłem w rozterce. Dopiero co zagospodarowałem się w domu krakowskim, rozpocząłem zajęcia dydaktyczne w Paulińskim Instytucie Teologicznym, zgodziłem się redagować nowy periodyk, który zlecił mi generał zakonu Józef Płatek. Na tułaczce życie w warunkach lubelskich nie zdobyłem się, co przy najbliższym spotkaniu obu profesorom wyjaśniłem bez żalu.

W 1993 roku ks. Librowski powrócił na stałe zamieszkanie do seminarium wrocławskiego. Trzykrotnie odwiedzałem go w jego nowych wygodnych pokojach. Podczas jednej z wizyt, 9 kwietnia 1999 r., zaskoczył mnie pytaniem, na jakich zasadach rewindykowaliśmy akta paulińskie, które istotnie dzięki życzliwości biskupa wrocławskiego Bronisława Dembowskiego i ks. prof. Witolda Kujawskiego przewieźliśmy 19 września 1995 r. do Archiwum Jasnogórskiego. Polubownej umowy w tej sprawie nie wyjawiałem, na co zareagował przeproszeniem, że wspomnianą wielokrotnie teczkę o fortecy jasnogórskiej już opracował, jakkolwiek przekonał się, że tytuł naniesiony na niej nie odpowiadał wcale stanowi faktycznemu. Podpisał mi wtedy spontanicznie swój najnowszy tom *Inwentarza realnego dokumentów Archiwum Diecezjalnego* z indeksami do tomów od 1 do 6.

Cenne wydawnictwo ks. Librowskiego, jakim jest *Inwentarz realny dokumentów Archiwum Diecezjalnego we Włocławku* (t. 1–7, Włocławek 1994–1999), stał się podstawą do szczegółowego rozpoznania włocławskich zasobów archiwalnych dotyczących paulinów. Odnotowano z nich 56 dokumentów, które poza pięcioma, noszą znamiona paulińskiej proveniencji, dotyczą zakonu paulinów i ich placówek. Odnotowano oprócz nich także te, które ubocznie dotyczą zagadnień zakonu, choćby przez fakt, że osoby występujące w aktach były związane z placówkami, w których pracowali paulini.

W opisie odnotowanych dokumentów przyjąłem zasadę streszczenia szeroko potraktowanych opisów. Ograniczyłem je do podania sygnatury archiwalnej, miejsca i daty wystawionego dokumentu, krótkiego rejestru, not na temat materiału, na którym sporządzono opis, następnie rodzaju języka, formatu, proveniencji i zapisu w *Inwentarzu realnym*, stosując skrót: Libr. (Librowski) ze wskazaniem na odpowiedni tom i stronę. Oprócz tego posługiwać się będę innymi skrótami: AJG – Archiwum na Jasnej Górze, ASk – Archiwum na Skałce w Krakowie; Dok. – dokument; Prow. – proveniencja; Reg. – regest (w zasadzie tylko do pozycji ks. Librowskiego).

Wykaz rozpoznanych dokumentów o paulinach przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku według tamtejszych sygnatur

720.

Warszawa, 20 czerwca 1641

Władysław IV, król Polski, potwierdza statuty i przywileje cechu sukienników, wydane w Częstochowie 20 czerwca 1640 roku przez burmistrza i radę miasta.

Dok. perg., jęz. łaciński, 780 x 599 mm, pieczęć królewska zawieszona na jedwabnym sznurku w błaznym pudełku, wykruszona, stan zachowania pergaminu dość dobry.

Prow. niewiadoma.

Druk: *Monumenta historica dioecesis Wladislaviensis*, ed. Z. et S. Chodyńscy, fasc. 25, Wladislaviae 1912, s. 90, nr 850.

Reg. Libr., t. 2, s. 105–106.

812.

Rzym, 12 grudnia 1693

Innocenty XII⁸, papież, udziela odpustów wszystkim odwiedzającym kościół konwentualny paulinów pw. św. Marcina Biskupa w mieście Oporowie.

Dok. perg., jęz. łaciński, 385 x 129 mm, pieczęć lakowa nadawcy mocno zniszczona, stan zachowania dokumentu dobry.

Prow. prawdopodobnie jasnogórska.

Reg. Libr., t. 2, s. 154.

840.

Lepogława, 27 stycznia 1701

*Kacper Malecić*⁹, generał paulinów, promulguje pismo nuncjusza wiedeńskiego Jana Antoniego de Via¹⁰ z dnia 12 I 1701 roku, w którym przekazuje dekret Kongregacji Rozkrzewiania Wiary w sprawach zakonu paulińskiego, wydane w Rzymie 30 VIII 1700 roku.

Dok. papier., jęz. łaciński, dekret Kongregacji jęz. włoski, 167 x 248 mm, stan zachowania zły.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 2, s. 168.

847.

Kraków, 11 sierpnia 1702

*August II*¹¹, król Polski, w odpowiedzi na pismo prowincjała paulinów, o. Izydora Krasuskiego¹², zapewnia go, że pragnie zabezpieczyć go przed wojskami szwedzkimi i w tym celu porozumie się z kasztelanem krakowskim i hetmanem wielkim koronnym Lubomirskim¹³.

Dok. papier. dwukartkowy, jęz. polski, 209 x 318 mm, pieczęć królewska lakowa, *in dorso* adres odbiorcy.

Druk: „Kron. Diecezji Kujawsko-Kaliskiej”, 1918, s. 13–14.

Reg. Libr., t. 2, s. 171–172.

850.

Pisor (?), 14 grudnia 1702

Generalny Komisariat Wojenny Augusta II, króla Polski, ogłasza wojsku niemieckiemu, że miasto Kłobuck z przyległymi do niego wsiami, jako własność klasztoru jasnogórskiego, nie podlegają kontrybucjom wojennym.

Dok. papier., jęz. niemiecki, 202 x 335 mm, podpisany przez dowódcę komisarjatu, stan zachowania dobry.

Prow. jasnogórska.

Reg. Libr., t. 2, s. 173.

852.

Rzeszów, 31 października 1703

Hieronim Augustyn Lubomirski, kasztelan krakowski i hetman wielki koronny, wysłał uniwersał do oficerów i podoficerów wojska królewskiego i zaciężnego, mocą którego zakazuje czynić jakiegokolwiek szkody w dobrach konwentu jasnogórskiego, mianowicie w mieście Kłobucku oraz okolicy.

Dok. papier., jęz. polski, 335 x 210 mm, podpis i dwie pieczęcie u dołu, pierwsza: lakowa Lubomirskich, druga papierowo-woskowa czterech rodzin. Stan zachowania dokumentu dobry.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 2, s. 174.

858.

Kraków, 15 marca 1706

August II, król Polski, wydaje uniwersał do wszystkich dowódców wojskowych i żołnierzy, aby nikt nie ważył się naruszyć dóbr konwentu częstochowskiego.

Dok. papier., jęz. polski, 330 x 210 mm, pieczęć koronna papierowo-woskowa, podpisy przez podkanclerzego kor. Jana Szembeka. Stan zachowania dok. dobry.

Prow. prawdopodobnie jasnogórska.

Reg. Libr., t. 2, s. 177.

859.

Częstochowa, 28 października 1706

Stanisław Szembek¹⁴, arcybiskup gnieźnieński, zwraca się do władz wojskowych polskich i rosyjskich, żeby ułatwiły powrót z Krakowa do Częstochowy prowincjałowi paulinów o. Konstantemu Moszyńskiemu¹⁵.

Dok. papier. złożony na dwoje, jęz. polski, 313 x 203 mm, pieczęć abpa Szembeka i jego podpis, stan zachowania dobry.

Prow. niewiadoma.

Reg. Libr., t. 2, s. 177–178.

885.

Rzym, 11 maja 1717

Kongregacja Propagandy Wiary mianuje o. Konstantego Moszyńskiego prefektem misji paulinów w Polsce na przeciąg 7 lat, wyposażając go w odpowiednie uprawnienia.

Dok. papier. (kopia druk.), jęz. łaciński, podpisany przez kard. Józefa Sacripante-sa¹⁶ i prefekta Karola Collicola¹⁷, dok. 885–887 na składce dwukartkowej 200 x 326 mm.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 2, s. 189–190.

886.

[Rzym, 10 czerwca 1717]

Klemens XI¹⁸, papież, udziela o. Konstantemu Moszyńskiemu, prefektowi Misji Paulinów w Królestwie Polskim, różnorakich władz natury prawno-moralnej, ujętych w 20 punktach, z ważnością na 7 lat.

Dok. papier. (kopia druk.), jęz. łaciński.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 2, s. 190.

887.

Rzym, 10 czerwca 1717

Klemens XI, papież, zezwala o. Konstantemu Moszyńskiemu, prefektowi misji Paulinów w Królestwie Polskim, na przekazanie otrzymanych od

niego uprawnień innym 12 współbraciom, zaaprobowanym przez nuncjusza w Polsce.

Dok. papier. (kopia druk.), jęz. łaciński, podpisany przez kard. Acciaiolego¹⁹ i Josepha Bartola²⁰.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 2, s. 190.

891.

Rzym, 4 kwietnia 1718

Klemens XI, papież, udziela odpustu zupełnego członkom Bractwa Matki Boskiej Częstochowskiej i Znalezienia Krzyża Świętego każdego roku w dniu Narodzenia Najśw. Maryi Panny.

Dok. papier. (kopia druk.), jęz. łaciński, podpisany przez kard. Oliveriusa²¹ i potwierdzony jego pieczęcią, dok. 891–892 drukowane na arkuszu 412 x 645 mm.

Reg. Libr., t. 2 s. 192.

892.

Rzym, 4 kwietnia 1718

Klemens XI, papież, udziela pod wskazanymi warunkami, odpustu zupełnego tym zmarłym braciom i siostram Bractwa Matki Boskiej Częstochowskiej i Znalezienia Krzyża Świętego, które osoba żyjąca poleci Panu Bogu w czasie mszy św. odprawianej w kościele jasnogórskim przed ołtarzem tegoż bractwa w jakiś dzień pierwszego tygodnia listopada, a w pozostałych tygodniach tylko w jeden dzień wyznaczony przez ordynariusza.

Dok. papier. (kopia druk.), jęz. łaciński, podpisany przez kard. Oliveriusa i potwierdzony jego pieczęcią.

Reg., Libr., t. 2, s. 193.

893.

Rzym, 27 kwietnia 1718

Klemens XI, papież, udziela pod określonymi warunkami odpustu zupełnego tym wszystkim, którzy w tygodniu wyznaczonym przez ordynariusza odwiedzą klasztor Jasnogórski i pomodlą się o pokój między narodami, wykorzenie herezji oraz błogostawieństwo dla Kościoła.

Dok. papier. (kopia druk.), jęz. łaciński, podpisany przez kard. Oliveriusa i potwierdzony jego pieczęcią.

Reg. Libr., t. 2, s. 193.

896.

Kraków, 27 lipca 1718

Kazimierz Łubieński²², biskup krakowski, wydaje list, nazwany edyktem publicznym, na wprowadzenie w święto Narodzenia Najśw. Maryi Panny (8 wrze-

śnia 1718 r.) do kościoła jasnogórskiego w Częstochowie Bractwa Matki Boskiej Częstochowskiej i Znalezienia Krzyża Świętego.

Dok. papier., jęz. łaciński, 316 x 195 mm, podpisany przez kard. Oliveriusa i potwierdzony jego pieczęcią.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 2, s. 194–195.

921.

Rzym, 19 sierpnia 1722

Innocenty XIII²³, papież, udziela odpustu zupełnego tym wszystkim, którzy w Polsce, Austrii, Czechach i na Morawach nawiedzą jakikolwiek kościół paulinów w niedzielę po święcie ich patriarchy Pawła Pierwszego Pustelnika (10 stycznia), a w innych krajach w dniu 15 stycznia, oraz pomodlą się o pokój między narodami, wykorzenie herezji i wywyższenie Kościoła.

Dok. papier. druk. (Typographia Camerae Apostolicae), jęz. łaciński, 314 x 256 mm, podpisany przez kard. F. Oliveriusa, a potwierdzony przez Jana Ignacego Backę²⁴ opata Celi Campi, notariusza apostolskiego, i Mateusza Świtalskiego²⁵, sekretarza prowincji polskiej paulinów, z jej pieczęcią papierowo-woskową, stan zachowania dobry.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 2, s. 207.

989.

Jasna Góra, 15 lipca 1737

Stanisław Szoldrski²⁶, prowincjał paulinów w Polsce i na Śląsku, przedstawia biskupowi kujawskiemu Krzysztofowi A. Szembekowi²⁷ nowego przeora konwentu w Brdowie o. Rudolfa Ścisłowskiego²⁸ na proboszcza miejscowej parafii.

Dok. papier., jęz. łaciński, 383 x 240 mm, podpisany przez sekretarza o. Arseniusza Bukowskiego²⁹, uwierzytelniony pieczęcią prowincji, stan dość dobry.

Prow. biskupów wrocławskich

Reg. Libr., t. 2, s. 239.

1030.

Rzym, 9 grudnia 1747

Benedykt XIV³⁰, papież, na prośbę prokuratora generalnego paulinów, udziela wszystkim wiernym, którzy w jedną z dziewięciu kolejnych sobót po święcie Pawła Pierwszego Pustelnika (10 stycznia) wobec wystawionego Najśw. Sakramentu, w jakimkolwiek kościele tego zakonu, pomodlą się o zgodę między narodami, wykorzenie herezji oraz wywyższenie Kościoła, odpustu zupełnego; w pozostałe osiem sobót – po 7 lat i tyleż kwadragen. Czas pozyskiwania odpustów rozciąga się na 7 lat.

Dok. papier., jęz. łaciński, 327 x 202 mm, podpisany w imieniu kard. Passioneo³¹ przez Jana Floriusa³², uwierzytelniony 13 sierpnia (1748 ?) przez Józefa Karola

Zbiska³³ biskupa tytularnego Veglien., prepozyta Posonium, stan zachowania dok. dobry.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 2, s. 260–261.

1037.

Rzym, 22 listopada 1749

Benedykt XIV, papież, obdarza wszystkie kościoły paulińskie posiadaniem ołtarza uprzywilejowanego, przy którym każdy kapłan może odprawić mszę za zmarłych, uzyskując dla nich odpust zupełny. Jeden taki ołtarz w danym kościele ma wyznaczyć miejscowy ordynariusz, a przywilej jest ważny na zawsze.

Dok. papier. druk. (Typographia Camerae Apostolicae), jęz. łaciński, 347 x 465 mm, podpisał pref. kard. Fr. I. Portocarrero³⁴, uwierzytelił sekretarz Kongregacji Odpustów i Relikwii, *in dorso*: promulgowany przez biskupa krakowskiego Andrzeja Stanisława Kostkę Załuskiego³⁵ (Kraków, 9 XI 1750) dla klasztoru paulińskiego w Pińczowie. Pod tekstem podpis aud. gen. M. Lipskiego³⁶, pieczęć papierowo-woskowa biskupa, prawie zniszczona.

Prow. paulinów z Pińczowa.

Reg. Libr., t. 2, s. 264.

1167.

Włocławek, 20 października 1430

Bogusław³⁷, kanonik poznański i oficjał włocławski, poleca rektorom i wikariuszom w Piotrkowie i Brdowie doręczyć pozwy sądowe oskarżonym szlachciom Włodkowi z Lubsina i Stanisławowi z Radoszewic³⁸, dziedzicom, wzywanych do stawienia się przed nim we Włocławku w dniu 27 października, z powództwa plebana Jakuba z Brdowa³⁹.

Dok. papier, jęz. łaciński, 221 x 69 mm, uwierzytelniony pieczęcią oficjała Bogusława.

Prow. Konsystorza Włocławskiego.

Reg. Libr., t. 3, s. 48–49.

1197.

Izbica, 6 kwietnia 1431

Bogusław, oficjał włocławski, poleca wikariuszom kościołów parafialnych w Brdowie i Piotrkowie doręczyć pozwy sądowe: wójtowi Stanisławowi z Brdowa, dziedzicowi Szymonowi we wsi Polonisz i dziedzicowi Włodkowi ze wsi Lubsin, wzywanych do stawienia się przed nim we Włocławku dnia 18 kwietnia z powództwa plebana Jakuba z Brdowa.

Dok. papier., jęz. łaciński, 115 x 65 mm, pieczęć woskowa oficjała Bogusława wykruszona, *in dorso* trzy meldunki o doręczeniu pozwu plebanowi Adamowi w Piotrkowie, wikariuszowi Wacławowi w Brdowie i wikariuszowi Mikołajowi w Mąkoszynie⁴⁰.

Prow. Konsystorza Włocławskiego.
Reg. Libr., t. 3, s. 63–64.

1286.

Włocławek, 10 stycznia 1620

*Kontrakt między prałatami kościoła katedralnego włocławskiego a szlache-
nym Andrzejem Chodowskim⁴¹ z Oporowa, mocą którego kanonicy wypuścili
Chodowskiemu wieś Bądkowo w dzierżawę na trzy lata.*

Dok. papier., jęz. łaciński, 208 x 344 mm, pod tekstem dwie wyciśnięte pieczę-
cie kapituły i A. Chodowskiego, stan zachowania dość dobry.

Prow. kapituły włocławskiej.

Reg. Libr., t. 3, s. 110–111.

1297.

Bodzentyn, 10 września 1624

*Marcin Szyszkowski⁴², biskup krakowski, powiadamia prowincjała pauli-
nów Mikołaja Królika⁴³, że pozwala odprawiać msze święte kapłanom świec-
kim i zakonnym w kaplicy św. Filipa Nereusza i Anioła Stróża przy kościele kon-
wentualnym w Częstochowie.*

Dok. papier., jęz. łaciński, 323 x 205, podpisany przez bpa M. Szyszkowskiego
i potwierdzony jego pieczęcią lakowo-papierową.

Prow. jasnogórska.

Reg. Libr., t. 3, s. 116.

1302.

Sopron, 27 listopada 1625

*Carlo Caraffa⁴⁴, biskup Aversy, nuncjusz papieża Urbana VIII w Wiedniu,
na prośbę paulinów wyjmuje ich zakon spod władzy diecezjalnej (patriarchów,
arcybiskupów i biskupów) obszaru swojej nuncjatury.*

Dok. papier., jęz. łaciński, 432 x 283 mm, pieczęć z podpisem nuncjusza Caraf-
fy, stan zachowania dość dobry.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 3, s. 118–119.

1304.

Częstochowa, 6 kwietnia 1626

*O. Kasper Biedzychowski⁴⁵ i budowniczy Błażej Godyman (Goczan⁴⁶),
mieszczanin pińczowski zawierają w obecności prowincjała Mikołaja Królika
oraz współbraci kontrakt na wystawienie kaplicy Anioła Stróża przy kościele ja-
snogórskim. Maciej otrzyma potrzebny materiał budowlany i pomocników, a za
prace otrzyma półczternasta (1350) złp.*

Dok. papier., jęz. polski, 201 x 317 mm, pod tekstem zawiera podpisy o pobraniu wszystkich rat; stan zachowania dobry.

Prow. jasnogórska.

Reg. Libr., t. 3, s. 119–120.

1307.

Rzym, 8 października 1626

Urban VIII⁴⁷, papież, na prośbę generała paulinów i przeorów w Polsce, popartą przez króla Zygmunta⁴⁸, zezwala zarówno na Jasnej Górze, jak również w innych kościołach diecezjalnych i zakonnych erygować Bractwo Aniołów Stróżów oraz nadaje im odpusty na wzór posiadanych przez podobną konfraternię w Rzymie.

Dok. perg., jęz. łaciński, 440 x 320 mm, stan zachowania dobry.

Prow. jasnogórska.

Reg. Libr., t. 3, s. 121.

1309.

Częstochowa, 18 lutego 1627

O. Piotr Nigrycjusz⁴⁹, prowincjał paulinów, oraz Jerzy Zimmermann⁵⁰ i jego towarzysz Tobiasz Schulz⁵¹, zawierają ugodę na zbudowanie form (stall) oraz ławek kapłańskich do kościoła wielkiego na Jasnej Górze. Majstrowie mają je wykończyć w ciągu 2 lat. Prowincjał daje materiał, pomocników i utrzymanie, wykonawcom zaś 3000 złp.

Dok. papier., jęz. polski, 191 x 310 mm, podpisany przez prowincjała i pięciu współbraci oraz obu stolarzy, na s. 2 wykaz wypłaconych należności.

Prow. jasnogórska.

Reg. Libr., t. 3, s. 122.

1310.

Warszawa, 5 czerwca lub lipca 1627

Antoniusz Santa Croce⁵², arcybiskup Seleucji, nuncjusz w Królestwie Polskim, na prośbę prowincjała paulinów o. Kaspra Biedrzychowskiego, wystawia uwierzytelnioną kopię dokumentu swojego poprzednika dotyczącą zakonu z 5 czerwca 1627 r., mocą którego Jan Baptysta Lancellotti⁵³, nuncjusz apostolski w Polsce zabrania patriarchom, arcybiskupom, biskupom, opatom i prepozytom wykonywać jurysdykcję nad paulinami na terytorium jego nuncjatury.

Dok. pap., jęz. łaciński, 203 x 325 mm, pod tekstem pieczęć nuncjusza A. Santa Croce i podpis notariusza Pawła Rosciusa⁵⁴, stan zachowania dobry.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 3, s. 122–123.

1314.

Warszawa, 30 marca 1629

*Cyprian Bardinus*⁵⁵, audytor nuncjusza Antoniego [Santacroce] w Polsce, widząc brak zainteresowania biskupa krakowskiego (Szyszkowskiego) w sprawie zbudowania przez bernardynów własnej kaplicy lub domu obok klasztoru paulinów w Częstochowie, wypowiada w tej sprawie sprzeciw.

Dok. papier., jęz. łaciński, 197 x 320 mm, sporządzony przez notariusza apostołskiego Aleksandra Bernabernensa⁵⁶, stan zachowania dość dobry.

Prow. jasnogórska.

Reg. Libr., t. 3, s. 124.

1315.

Rzym, 14 lipca 1629

Urban VIII, papież, powiadomiony przez paulinów z Częstochowy, że bernardyni już od 1626 roku usiłują wystawić swój klasztor w pobliżu Jasnej Góry, porozumiawszy się z kardynałami i z biskupem krakowskim, zabrania im tego.

Dok. perg., jęz. łaciński, 441 x 255 mm, podpisany przez M. A. Maralda⁵⁷, a *in dorso* przez bpa M. Szyszkowskiego, stan dobry.

Prow. jasnogórska.

Reg. Libr., t. 3, s. 124–125.

1320.

Rzym, 14 września 1630

Urban VIII, papież, na prośbę królewicza Władysława⁵⁸ udziela odpustu zupełnego wiernym, którzy odwiedzą w pewne święta maryjne kościół klasztorny Najśw. Maryi Panny w Częstochowie i pomodlą się w intencji pokoju, usunięcia herezji i wywyższenia Kościoła.

Dok. perg., jęz. łaciński, 418 x 155 mm, pod tekstem pieczęć Kurii Rzymskiej (uszkodzona), stan zachowania dobry.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 3, s. 127.

1327.

Rzym, 5 grudnia 1631

Urban VIII, papież, na prośbę o. Mikołaja Staszewskiego⁵⁹ z klasztoru częstochowskiego w sprawie możliwości odprawiania mszy w godzinach popołudniowych dla przybywających pielgrzymów, pozwala je sprawować przez jedną godzinę.

Dok. perg., jęz. łaciński, 440 x 258 mm, pod tekstem podpis M. A. Maraldusa, *in dorso* zapiski o promulgacji tego aktu przez biskupa krakowskiego Piotra Gembickiego⁶⁰; stan zachowania bardzo dobry.

Prow. jasnogórska.

Reg. Libr., t. 3, s. 130–131.

1328.

Jasna Góra, 24 kwietnia 1632

O. Marcin Gruszkowicz⁶¹, prowincjał paulinów w Polsce, i snycerz Georg Zimmerman zawierają umowę na wykonanie dużego ołtarza do kościoła na Jasnej Górze. Zimmerman otrzymuje projekt dzieła, będzie je wykonywał w Krakowie. Umieści w nim 16 figur. Za pracę otrzyma 4 tys. złp, nie licząc żywności.

Dok. papier., jęz. polski, 200 x 313 mm, pod tekstem podpisy obu kontrahentów, stan zachowania dobry.

Prow. jasnogórska.

Reg. Libr., t. 3, s. 131.

1334.

Wielgomłynny, 8 lipca 1633

Remigiusz Koniecpolski⁶², biskup chełmski, za zgodą abpa Jana Wężyka⁶³, konsekruje w kaplicy Kempanowskich kościoła konwentualnego w Wielgomłynach ołtarz pw. św. Marcina, Anioła Stróża i Katarzyny.

Dok. papier., jęz. łaciński, 300 x 193 mm, pod tekstem podpis i pieczęć bpa Koniecpolskiego, stan zachowania dobry.

Prow. wielgomłyńska.

Reg. Libr., t. 3, s. 135.

1370.

Rzym, 7 sierpnia 1643

Urban VIII, papież, na prośbę generała paulinów, zatwierdza konstytucje zakonu i pozwala dokument ten ogłosić publicznie.

Dok. papier., jęz. łaciński, 198 x 328 mm, pod tekstem podpis G. Gualteriusa⁶⁴ jako uwierzytelnienie po śmierci papieża w dniu 29 VII 1644 r., stan zachowania niepokojący.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 3, s. 154–155.

1439.

Warszawa, 8 sierpnia 1652

Jan Christian Bischof⁶⁵, rzeźbiarz i muzyk królewski z Warszawy, wystawia klasztorowi częstochowskiemu rachunek na sumę 4880 zł za wykonanie dwóch figur do ołtarza Najśw. Maryi Panny, ufundowanego przez kanclerza Jerzego Ossolińskiego⁶⁶.

Dok. papier., jęz. polski, 230 x 345 mm, pod tekstem podpisy Bischofa, żony Agnieszki oraz jego pieczęć, dok. poważnie zniszczony.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 3, s. 189.

1464.

Rzym, 8 czerwca 1658

Na prośbę paulinów konwentu jasnogórskiego, skierowaną do papieża (Aleksandra VII), Kongregacja ds. Rytów pozwala im odprawiać uroczystą nocną mszę dziękczynną 30 grudnia jako wyraz wdzięczności za zwycięskie zakończenie oblężenia szwedzkiego.

Dok. papier., jęz. łaciński, 203 x 271 mm, potwierdzony pieczęcią i podpisem bpa Juliusza, biskupa Sabiny⁶⁷, kardynała prefekta Kongregacji Rytów; stan zachowania dok. dobry.

Prow. jasnogórska.

Reg. Libr., t. 3, s. 200–201.

1483.

Warszawa, 8 marca 1669

Galeatius Marescotti⁶⁸, arcybiskup Koryntu, nuncjusz apostolski papieża Klemensa IX⁶⁹ w Królestwie Polskim i Wielkim Księstwie Litewskim, na prośbę paulinów, nadaje odpust 7 lat i tyleż kwadragen nawiedzającym kościół jasnogórski w Wielkanoc i święta Najśw. Maryi Panny oraz 11 miesięcy za uczestnictwo w odmawianiu Litanii Loretańskiej.

Dok. papier., jęz. łaciński, 360 x 188 mm, potwierdzony pieczęcią i podpisem V. Karola Sartenhuesa⁷⁰, audytora generalnego, oraz Andrzeja Fietue⁷¹, kanclerza, stan zachowania dok. dobry.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 3, s. 211–212.

1592.

Kraków, 26 maja 1694

Jan Małachowski⁷², biskup krakowski, pozwala Tobiaszowi Czechowiczowi⁷³, prowincjałowi paulinów na Polskę, Śląsk i Pomorze udzielać aprobaty swoim spowiednikom, również od przypadków zastrzeżonych biskupom, przyjmować innowierców na łono Kościoła, celebrować w większe święta w pontyfikaliach oraz udzielać niższych i wyższych święceń własnym zakonnikom.

Dok. papier., jęz. łaciński, 191 x 310 mm, pod tekstem pieczęć i podpis bpa Małachowskiego, stan zachowania dobry.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 3, s. 266.

1629.

Ludml (?), 11 czerwca 1706

Adam Mikołaj z Granowa Sieniawski⁷⁴, hrabia na Szklowie i Myszy, wojewoda bełski, hetman wielki koronny itd., surowo zabrania wszystkim dowódcom: zarówno wojsk polskich, jak też cudzoziemskiego zaciągu zabierać ludzi

służących obronie klasztoru i fortecy jasnogórskiej oraz przenosić do własnych jednostek.

Dok. papier., jęz. polski, 202 x 319 mm, pieczęć papierowo-woskowa hetm. Sieniawskiego, stan zachowania dobry. *In dorso* dawne sygnatury i zapis: „Inhibicja Hetmana W. K., żeby z fortecy naszej żaden nie ważył się ludzi przyjmować i pod inszy znak zaciągać”.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 3, s. 284–285.

1632.

B.m.w., 3 kwietnia 1707

Józef Potocki⁷⁵, wojewoda kijowski, hetman wielki koronny, wydaje ordynans do władz wojskowych, aby nie obciążały w jakikolwiek sposób dóbr kłobuckich paulinów, których uchwały sejmowe, jak też utrzymywanie własnym kosztem garnizonu jasnogórskiego zwalnia od wszelkich innych powinności względem wojska.

Dok. papier., jęz. polski, 195 x 330 mm, pod tekstem podpis i pieczęć hetm. Potockiego, stan zachowania bardzo dobry.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 3, s. 286.

1638.

Obóz pod Mirczem, 9 listopada 1708

Adam Mikołaj Sieniawski, wojewoda bełski, hetman wielki koronny, biorąc pod uwagę wydatki ojców częstochowskich na konserwację fortecy jasnogórskiej, zabrania jakimkolwiek wojskom popasać w ich dobrach, a tym bardziej zimować.

Dok. papier., jęz. polski, 210 x 330 mm, podpis i papierowo-woskowa pieczęć hetmana Sieniawskiego, dok. poważnie zniszczony.

Prow. paulińska.

Reg., Libr., t. 3, s. 289.

1683.

Jasna Góra, 9 października 1733

O. Stanisław Szoldrski, definitór i zakrystian, z woli i polecenia ojca wikariusza i przeora Jasnej Góry Częstochowskiej, zawiera kontrakt z Wacławem Berankiem⁷⁶ z Czech, magistrem konsztu snycerskiego, na wykonanie 4 posągów z kamienia Góry Chełmskiej do facjaty kaplicy przy kościele jasnogórskim, wysokości po 4 łokcie, za 120 talarów bitych.

Dok. papier., jęz. polski, 207 x 337 mm, podpisy obu kontrahentów, snycerza po niemiecku, obok pokwitowania ratalne odbioru zapłaty od 28 X 1733 do 11 IV 1734; stan zachowania dobry.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 3, s. 312.

1685.

Jasna Góra, 8 maja 1735

O. Stanisław Szołdrski, definitor i zakrystian paulinów w Częstochowie, zawiera kontrakt z Janem Karolem Eberhardem⁷⁷, organmistrzem, na zbudowanie dużych organów do wielkiego kościoła na Jasnej Górze za cenę 300 złp oraz stancję i wyżywienie dla dwóch osób.

Dok. papier., jęz. polski, 204 x 194 mm, podpisy kontrahentów, Eberharda po niemiecku.

Prow. jasnogórska.

Reg. Libr., t. 3, s. 313.

2189.

Dębe, 11 czerwca 1708

Jan Lututowic⁷⁸, kanonik i prokurator kapituły w Kaliszu, kuratus parafii Dembe, podczas grasującej w okolicy zarazy sporządza testament, w którym wymienia aktywa i pasywa swoje, parafii oraz kolegiaty, decyduje o nich i doradza egzekutorom. Zaznacza, że na Jasnej Górze (w Częstochowie) zabezpieczył na czas wojny domowej i ościennej wiele precjozów z Dębego i kolegiaty; z samego Dębe 240 wotów od łaskami słynącego obrazu Matki Bożej. W kolegiacie – liczne skarby kościelne i osób świeckich. Czyni nadto pobożne legaty w miejscowych klasztorach, wybiera egzekutorów testamentu, poleca pochować się w kościele dębskim.

Dok. papier. czterokartkowy, jęz. polski, 212 x 342 mm, kopia uwierzytelniona (w Kaliszu) 8 lipca 1721 podpisem i pieczęcią przez protonotariusza apostolskiego Walentego Teofila Sitońskiego⁷⁹, stan zachowania dobry.

Reg. Libr., t. 4, s. 245–246.

2232.

Częstochowa – Wrocław, 10 grudnia 1721 – 9 grudnia 1722

Prowincjałowie paulinów w Polsce: Konstanty Moszyński i Brunon Janicki⁸⁰ zawierają z Włochem Adamem Horacym Casparinim⁸¹ z Wrocławia dwa kolejne kontrakty na budowę nowych organów dla klasztoru na Jasnej Górze. Budowano je w ciągu 2 lat i kosztowały 1800 talarów.

Dok. papier. dwukartkowy, jęz. włoski i łaciński, 204 x 329 mm, pod umową pieczęć klasztoru, Caspariniego i Boteliusa, stan zachowania dobry.

Prow. jasnogórska.

Reg. Libr., t. 4, s. 267–268.

2255.

Jasna Góra, 2 maja 1735

O. Stanisław Szołdrski, definitor i zakrystian klasztoru Paulinów w Częstochowie, za zgodą przełożonych zawiera kontrakt z Antonim Misiowskim⁸², malarzem z m. Pilicy, na wymalowanie facjaty kościoła Jasnej Góry Często-

chowskiej oraz wypisanie na niej dwóch dłuższych tekstów, wszystko według podanych wzorów. Termin wykonania 4 tygodnie. Wynagrodzenie w gotówce plus podwoda, wyżywienie i nocleg dla dwóch osób.

Dok. papier. czterokartowy, jęz. polski, 207 x 326 mm, pod tekstem podpisy obu kontrahentów i rozliczenia w gotówce, stan zachowania dobry.

Prow. jasnogórska.

Reg. Libr., t. 4, s. 280.

2352.

Rzejowice, 29 września 1761

Maciej Wilczyński⁸³, kanonik kurzelowski, pleban parafii Rzejowice, oświadczył, że poprzednik aktualnego proboszcza parafii Niedospielin, Stanisława Klikowskiego⁸⁴, paralyticus Kazimierz Zagórski⁸⁵, sumę 100 talarów bitych otrzymaną od szlachcica Stefana Sułowskiego na remont własnego kościoła wypożyczył przed 1722 r. przeorowi paulinów w Wielgomłynach Pawłowi Brzuchowskiemu⁸⁶ i tak dla Niedospielina ona przepadła.

Dok. papier., jęz. polski, 208 x 330 mm, pod tekstem podpis świadczącego Wilczyńskiego, dziekana radomskiego Jana Linowskiego i dwóch innych kapłanów.

Prow. parafii Niedospielin.

Reg. Libr., t. 5, s. 26.

2463.

B.m.w., 15 sierpnia 1774

Ks. Grzegorz Warszawski⁸⁷ (z Uniejowa) i sławetny Kazimierz Zalewski⁸⁸ zegarmistrz z m. Brdowa zawierają kontrakt na zbudowanie wielkiego zegara dla kolegiaty uniejowskiej, złączonego z dzwonami. Pierwszy termin oddania ustalono na Boże Narodzenie za sumę 34 czerwonych złotych, później przedłużono go do 25 lipca 1775 i trzeci raz na rok 1776.

Dok. pap., dwukartkowy, 206 x 322 mm, pod tekstem podpisy kontrahentów.

Prow. Kapituły Uniejowskiej.

Reg. Libr., t. 5, s. 87.

2481.

Luboń, 9 października 1776

Melchior Skarbek Malczewski⁸⁹, cześnik brzeski kujawski, właściciel wsi Oporów, Oporówek i innych, oraz szlachetnie urodzony Aleksander Żychliński⁹⁰ zawierają kontrakt, na mocy którego Malczewski oddaje Żychlińskiemu w roczną dzierżawę dobra Oporówek za sumę 7000 złp.

Dok. papier., dwukartkowy, język polski, 210 x 347 mm, pod tekstem podpisy kontrahentów i stan rozliczenia w gotówce, stan zachowania dość dobry.

Prow. rodziny Malczewskich.

Reg. Libr., t. 5, s. 97.

2617.

Kłomnice, 20 czerwca 1788

Józef Wężyk⁹¹, miecznikowic sieradzki, i Antoni Szwabski⁹² z Częstochowy, majster kunsztu złotniczego, zawierają umowę odnośnie do wykonania monstrancji z materiału dostarczonego przez fundatora, na wzór monstrancji Kłomnickiej do 10 sierpnia 1788 r.

Dok. papier., język polski, 207 x 164 mm, podpis Szwabskiego krzyżykami, stan zachowania dobry.

Prow. parafii Niedośpielin ?

Reg. Libr., t. 5, s. 170.

3031.

Jasna Góra, 7 grudnia 1967

Zakon Paulinów przyjmuje biskupa Jana Zarębę⁹³, sufragana diecezji wrocławskiej do swojej konfraterni, dopuszczając go do uczestnictwa we wszystkich modlitwach, dobrych uczynkach i zasługach.

Dok. papier., język polski, 539 x 440 mm, pod tekstem pieczęć zakonu i podpisy generała zakonu J. Tomzińskiego⁹⁴ oraz sekretarza gen. Honorata Marcinkiewicza⁹⁵, stan zachowania dokumentu dobry.

Prow. bpa Jana Zaręby.

Reg. Libr., t. 6, s. 69.

3035.

Rzym, 1 maja 1493

Aleksander VI⁹⁶, papież, przesyła pozdrowienie i apostołskie błogosławieństwo przełożonym i braciom zakonu paulinów w Polsce oraz powiadamia, że na złożoną prośbę, wyjmuje ich spod jurysdykcji biskupów. Przy tej sposobności wymienia zainteresowane klasztory: Jasna Góra, Skalka, Beszowa, Pińczów, Wielgomłyny, Wieluń, Wieruszów, Oporów, Brdów, Głogówek i Uchanie.

Dok. papier., język łaciński, 280 x 194 mm, kopia uwierzytelniona podpisem i pieczęcią papierowo-woskową przez o. Marcina Gruszkowicza, prowincjała na Polskę i Śląsk 18 lutego 1631 r.

Prow. paulińska.

Reg. Libr., t. 6, s. 71–72.

3089.

Maria Thal, 22 listopada 1596

Szymon Brattulić⁹⁷ przełożony generalny paulinów powiadamia prowincjała polskiego Rocha z Sulmierzyc⁹⁸ (Sulimiriensi), że kapituła generalna zakonu, obradująca w klasztorze Thall w święto translacji św. Pawła I Pustelnika 1596 roku, uznała prawo polskich współbraci do wybierania swojego prowincjała.

Dok. papier., język łaciński, 385 x 258 mm, stan zachowania dobry.
Prow. paulińska.
Reg. Libr., t. 6, s. 101–102.

3139.

Tivoli, 27 lipca 1421

Marcin V⁹⁹, papież, na prośbę przełożonego generalnego i członków zakonu św. Pawła Pierwszego Pustelnika, zabrania współbraciom zakonu przechodzić do innych wspólnot, także do benedyktynów, chyba że za zgodą ordynariusza, a tym bardziej wałęsać się po świecie i złorzeczyć apostatom.

Dok. papier., język łaciński, 203 x 318 mm, kop. z XVII w., na s. 2 tłumaczenie w języku niemieckim, stan zachowania dobry.

Reg. Libr., t. 6, s. 128.

3200.

Jasna Góra, 6 lipca 1645

Jurga (Jerzy) Cymerman¹⁰⁰, snycerz i mieszczanin krakowski, kwituje paulinom, w swoim i drugiego snycerza Tobiasza i pomocników imieniu, odbiór 800 zł za wykonanie do kościoła Jasnej Góry Częstochowskiej wielkich form czyli ław, wielkiego ołtarza, antwasu (miednicy czy lawaterza) i pulpitu.

Dok. papier., dwukartkowy, język łaciński, 200 x 313 mm, kop. współczesna, pod tekstem podpisy odbiorców, stan zachowania dobry.

Prow. paulińska.

Reg., Libr. t. 6, s. 162.

3248.

Jasna Góra, 1 października 1705

Summaria informatio de statu Conventus Clari Montis Częstochoviensis Ordinis s. Pauli Primi Eremitae circa [redd]itus et expensas ab anni Dni 1702di mense Maio [...] usque ad finem mensis Augusti anni 1705-ti, ex authenticis regestrorum libris conscientiose deducta, a patribus specialiter ad hoc negotium delegatis.

Dok. papier., jednokartkowy, 783 x 321 mm, kop. współczesna, stan zachowania dość dobry. Na odwrocie zapiska: Exemplar informationis circa expensas Conventus transmissae Nuntio Apostolico ad requisitionem eiusdem...

Prow. jasnogórska.

Reg., Libr., t. 6, s. 188–189.

PRZYPISY

¹ S. Chodyński, *Paulini*, w: *Encyklopedia kościelna*, t. 18, Warszawa 1892, s. 409–519.

² List bpa A. Bereśniewicza i prowizoryczny rewers podjętych dokumentów opublikowałem w artykule: *Kontakty ks. Stanisława Chodyńskiego z Jasną Górą*, „*Studia Włocławskie*” 10(2007), s. 406–407.

³ W wyżej wspomnianym studium przyjąłem, że tekst ów dotyczył głośnego później traktatu zw. *Translacio tabule* zachowanego w kopii z lat siedemdziesiątych XV w., opublikowany przez o. S. Szafracza w: „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (ABMK) 1(1966), s. 1–146.

⁴ Szerzej na ten temat zob. *Kontakty ks. S. Chodyńskiego...*, art. cyt., s. 409n.

⁵ *Katalog rękopisów Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie*, sygn. 4677–4715, oprac. J. Staszal, Wrocław 1995, s. 6.

⁶ Kopiarz dokumentów konwentu Paulinów w Wieruszowie, 1368–1787, dawna sygn. ADW1 70/186, obecna AJG 3636.; praca wyd. drukiem o tym samym tytule – ABMK 26(1973), s. 199–261, 27(1973), s. 207–260.

⁷ *Kalendarium życia, cierpień, działalności, twórczości i uznania księdza Stanisława Librowskiego*, ABMK 59(1990), s. 465.

⁸ Innocenty XII (Antoni Pignatelli), powołany na stolicę papieską 12 VII 1691, zm. 27 IX 1700.

⁹ Kacper Malecić vel Malechich, Chorwat z pochodzenia, generał zakonu w l. 1696–1701, autor wiekopomnego dzieła: *Quadripartitum regularium... de privilegiis particularibus Ord. S. Pauli Primi Eremitae*, Vienna 1708.

¹⁰ Jan Antoni de Via (Davia), arcybiskup Bolonii i Rimini, podniesiony do godności kardynalskiej 23 V 1712, zmarł 11 I 1740 w wieku 79 lat. – *Hierarchia Catholica medii et recentioris aevi*, vol. 5, Patavii 1952, s. 27.

¹¹ August II (1670–1733), król Polski i elektor saski jako Fryderyk August, stronnik Rosji, zdetronizowany (1704/6), powrócił na tron przy wsparciu cara Piotra I, niepopularny w kraju, dążył do rozbiorów Polski.

¹² O. Izidor Krasuski (ok. 1663–1706), dr teologii, administrator Jasnej Góry, dwukrotnie przeor w Pińczowie (1689–1694), przeor konwentu jasnogórskiego (1694–1696), dwukrotnie prowincjał (1700–1706). obrońca klasztoru jasnogórskiego przed atakiem Szwedów w 1704 r., zasłużony administrator dóbr kłobuckich. – AJG 535, passim.

¹³ Hieronim Augustyn Lubomirski (1647–1706), kasztelan krakowski, hetman wielki koronny, dwuznaczny stronnik Augusta II, jak też agresora zza Bałtyku – Szwedów. – J. W i m e r, *Lubomirski H. A.*, w: *Polski słownik biograficzny* (PSB), t. 28, s. 11–14.

¹⁴ Stanisław Szembek (1650–1721), arcybiskup gnieźnieński, brat Michała, sufragana krakowskiego, współpracownik króla Augusta II i zwolennik Sasów, gorliwy pasterz i obrońca praw Kościoła.

¹⁵ Konstanty Moszyński h. Łódzia (1670–1738) do paulinów wstąpił w 1688 r., dr teologii i jej profesor, przeor w Krakowie (1701–1706), trzykrotnie obierany prowincjałem i trzykrotnie przeorem Jasnej Góry, zasłużony dla prowincji i klasztoru jasnogórskiego w wielu dziedzinach, w 1729 nie przyjął nominacji na biskupa chełmskiego, jak również na generała zakonu, przyjął nominację na biskupa inflanckiego. Po konsekracji 22 VI 1733 r., z powodu trudnych warunków administracji diecezjalnej, większość czasu spędził na Jasnej Górze, zm. 9 IX 1738 r. – B. K u m o r, *Moszyński Konstanty*, w: PSB, t. 22, s. 127–128.

¹⁶ Józef Sacripantes (zm. 4 I 1727), wieloletni pracownik Kurii Rzymskiej występujący w niej co najmniej od 1687 r., kard. tyt. S. Mariae Transpontinae (2 I 1696), później św. Prakseidy i Wawrzyńca. – *Hierarchia Catholica...*, vol. 5, s. 19.

¹⁷ Karol Collicola (zm. 20 X 1730), pracownik Kamery Apostolskiej jako jej skarbnik, późniejszy kard. tyt. S. Mariae in Porticu. – *Hierarchia Catholica...*, vol. 5, s. 38.

¹⁸ Klemens XI (Giovanni Fancesco Albani), na stolicę papieską powołany 23 XI 1700, zm. 19 III 1721 r.

¹⁹ Kard. Mikołaj Acciaiolus, najpierw pracownik Kurii Rzymskiej, po nominacji na kardynała 19 V 1670 przyjął wszystkie święcenia, otrzymał tytuł kościoła S. Maria i Via Lata, zm. 23 II 1719 r. w 89 roku życia. – *Hierarchia Catholica...*, vol. 5, s. 5.

²⁰ Józef Bartol, postać niezidentyfikowana.

²¹ Fabius Oliverius, prefekt Pałacu Apostolskiego, mianowany kard. tytularnym św. Wita i Modesta 23 IX 1715, zm. 9 II 1738 r. – *Hierarchia Catholica...*, vol. 5, s. 29.

²² Kazimierz Łubieński (1652–1719), w 1701 mianowany sufraganiem krakowskim, sakrę przyjął na Jasnej Górze, ordynariusz chełmski (1706–1710), a następnie krakowski (1710 – 11 V 1719). Walnie przyczynił się do koronacji obrazu Matki Bożej Jasnogórskiej.

²³ Innocenty XIII (Michael Angelo de Conti), na stolicę papieską powołany 8 V 1721, zm. 7 III 1724 r.

²⁴ Ignacy Backa, opat Celi Campi, bliżej nie zidentyfikowany.

²⁵ Mateusz Świtalski (ok. 1685–1731), były przeor w Wielgomłynach, doradca prowincjała i sekretarz prowincji. Zmarł w Wielgomłynach. – ASK 102, s. 44–45.

²⁶ Stanisław Szoldrski (1667–1717), do paulinów wstąpił w 50. roku życia jako podczasy wschowski, profesję złożył 5 IX 1717 r., był przeorem domu nowicjackiego w Częstochowie, zakrystianem jasnogórskim, doradcą prowincjała i prowincjałem (1736–1739). – AJG 77, s. 121, 617.

²⁷ Krzysztof Antoni Szembek (1667–1748), najpierw biskup inflancki, później poznański, kujawsko-pomorski, arcybiskup gnieźnieński, prymas Polski w l. 1739 – 6 VII 1748.

²⁸ Rudolf Ścisłowski (1692–1744), wieruszowianin, do paulinów wstąpił w 1709 r., był przeorem w Brdowie, zmarł na Jasnej Górze 6 V 1744 r. – ASK 102, poz. 683.

²⁹ Arseniusz Bukowski (1687–1761), do zakonu wstąpił w wieku 17 lat, pierwszą profesję złożył 31 VIII 1714 r., był sekretarzem prowincji, obowiązki prowincjała pełnił w l. 1753–1756.

³⁰ Benedykt XIV (Prosper Lambertini), na stolicę papieską wyniesiony 17 VIII 1740, zm. 3 V 1758 r.

³¹ Dominik Pasioneus, arcybiskup Efezu i nuncjusz apostolski w Wiedniu, do godności kardynalskiej podniesiony 23 VII (lub VIII) 1738, pełnił m.in. obowiązki zastępcy prefekta Biblioteki Watykańskiej, zmarł 5 VII 1761 r. – *Hierarchia Catholica...*, vol. 6, s. 8.

³² Jan Florius, postać niezidentyfikowana.

³³ Józef Karol Zbisko (1710 – ok. 1773), zapewne Słowak z pochodzenia, urodził się w Bakabánya na terenie diecezji ostrzyhomskiej, dr teologii, biskup Tinien (Knin) w Dalmacji z nominacji ces. Marii Teresy 11 VIII 1755. – *Hierarchia Catholica...*, vol. 6, s. 408.

³⁴ Ferdinandus Joachim Portocarrero, Hiszpan z pochodzenia, prefekt Kongregacji Odpustów i Relikwii, patriarcha antiocheński (1735), podniesiony do godności kardynalskiej 9 IX 1743 z tytułem kościoła S. Maria trans Tiberim, zm. 22 VI 1760 r. – *Hierarchia Catholica...*, vol. 6, s. 12, 98.

³⁵ Andrzej Stanisław Kostka Załuski (1702–1774), najpierw biskup płocki, potem łucki, chełmiński, administrator diecezji pomezkańskiej, biskup krakowski (1746–16 XII 1758), założyciel Biblioteki Załuskich.

³⁶ Zapewne Mikołaj Lipski, kanonik krakowski i sandomierski, pleban w Kijach, prepozyt kielecki (1748–1754), audytor generalny krakowski (1724–155). – B. K u m o r, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 2, Kraków 1999, s. 83; t. 4, Kraków 2002, s. 84.

³⁷ Bogusław, kanonik poznański i oficjał włocławski. Wymienia go J. Nowacki, *Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój*, t. 2, Poznań 1964, s. 227, 249.

³⁸ Postacie niezidentyfikowane.

³⁹ Jakub pleban w Brdowie, pojawia się po raz pierwszy w 1399 r. przy okazji wytyczenia granic parafii brdowskiej. Odbывał on jakieś studia, zapewne zagraniczne, a zastępował go inny najemny duchowny. On też niewątpliwie był ostatnim plebanem przed oddaniem kościoła i parafii paulinom. – J. M o z g a, *Dzieje konwentu paulinów w Brdowie*, „Studia Claromontana” 25(1984), s. 396, 397, 410.

⁴⁰ Żadna z tych postaci nie znajduje, poza omawianym dokumentem, potwierdzenia w znanych źródłach.

⁴¹ Andrzej Chodowski z Oporowa, postać skądinąd nieznana.

⁴² Marcin Szyszkowski (1554–1630), najpierw koadiutor i biskup łucki, potem płocki i biskup krakowski (17 X 1616 – 30 IV 1630).

⁴³ Mikołaj Królik (ok. 1585–1648), absolwent Akademii Krakowskiej, znakomity dokumentalista aktowy domu jasnogórskiego, którego był przeorem (1619–1621), wieruszowskiego i pińczowskiego, w którym także był przeorem; wieloletni doradca prowincjała, wikariusz prowincji i prowincjał (1622–1623 ?), zwolennik odłączenia się polskiej prowincji od macierzystej na Węgrzech, za co spotkała go, jak również i innych zwolenników tej opcji surowa kara, zmarł w Pińczowie 22 VI 1648 r. – J. Z b u d n i e w e k, *Kopiarze dokumentów zakonu Paulinów w Polsce do końca XVII wieku*, ABMK 35(1977), s. 173–174.

⁴⁴ Carlo Caraffa (zm. 1644), biskup Aversy, nuncjusz w Wiedniu (1621–1828). – *Encyklopedia katolicka*, t. 2, Lublin 1976, kol. 1326.

⁴⁵ Kasper Biedrzychowski (1598–1630), studiował w Rzymie, wikariusz prowincji, a następnie prowincjał paulinów (1629–1630), pisarz teologiczny, wielki jałmużnik i egzorcysta, autor kilku dzieł teologicznych. – J. Z b u d n i e w e k, *Biedrzykowski Kasper*, w: *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 1, Warszawa 1981, s. 134–135.

⁴⁶ Błażej Gocman vel Gottesman, kamieniarz i rzeźbiarz, pracował na usługach Jana Zamoyskiego w Zamościu, mieszkał także w Pińczowie, gdzie objął pracownię Santi Guccio, pozostawił wiele prac najczęściej prawdopodobnych (J. K o l w a l c z y k, *Gosman Błażej*, w: *Słownik artystów polskich*, t. 2, Wrocław 1975, s. 367–367). Szerzej o jego pracach na Jasnej Górze zob. M. W a r d z y Ń s k i, *Prace architektoniczne i kamieniarskie Błażeja Gocmana na Jasnej Górze w latach 1626–1631*, „*Studia Claromontana*” 23(2005), s. 621–639.

⁴⁷ Urban VIII (Maffeo Barberini) na stolicę papieską powołany 6 VIII 1623, zm. 29 VIII 1644 r.

⁴⁸ Zygmunt III (1566–1632), król Polski 1587–1632.

⁴⁹ Piotr Nigrycjusz vel Nigrycy (zm. 25 IV 1633), m.in. przeor na podkrakowskiej Skałce, następnie dwukrotny na Jasnej Górze, w Wieluniu (1630), dwukrotny prowincjał (1617–1628), zmarł na Jasnej Górze. Inicjator studium zakonnego w Krakowie, gorliwy duszpasterz. – AJG 77, s. 545–546, AJG 1584, s. 16–18, 62, 229.

⁵⁰ Jerzy Zimmerman snycerz, szerzej o nim i podjętych w tym dokumencie pracach zob. M. W a r d z y Ń s k i, *Wystrój prezbiterium bazyliki jasnogórskiej w XVII stuleciu*, „*Studia Claromontana*” 20(2002), s. 423–456.

⁵¹ Tobiasz Szolc, zob. o nim uwagi w art. jak wyżej.

⁵² Antonius Santa Croce vel Sanctacrucius (1599–1641), arcybiskup Seleucji, nuncjusz apostolski w Polsce (1627–1630). – *Acta Nunciaturae Polonae*, t. 23, ed. H. Litwin, Romae 1996 s. I–XIX.

⁵³ Giovanni Battista Lancellotti (1575–1655), prawnik z wykształcenia, biskup Noli (1615–1655), w latach 1622–1627 pełnił godność nuncjusza apostolskiego przy dworze Zygmunta III w Warszawie. – T. F i t y c h, *Struktura i funkcjonowanie nuncjatury Giovanniego Battisty Lancellottiego (1622–1627)*, Opole 2005.

⁵⁴ Paweł Roscius, osoba niezidentyfikowana.

⁵⁵ Cyprian Bardini z Vulteris, audytor nuncjusza Antoniego Santacroce (1630–1631), a także zastępca nuncjusza Honorata Viscontioiego (IV–X 1630). – *Acta Nuntiaturae Polonae*, t. 27, vol. 1, ed. S. Biliński, Romae 1992, s. VI, XXII, 13, 56.

⁵⁶ Aleksander Bernabernens, niezidentyfikowany.

⁵⁷ Marek Aurelius Maraldus, sekretarz brewiów w okresie pontyfikatu papieża Urbana VIII. – zob. *Acta Nuntiaturae Polonae*, t. 24, vol. 1, s. 10–12.

⁵⁸ Władysław królewicz (1595–1648), syn Zygmunta III Wazy i Anny Habsburg, król Polski w l. 1632–1648.

⁵⁹ Mikołaj Staszewski (1595–1658), dr teologii, były notariusz publiczny diecezji poznańskiej, do paulinów wstąpił w 1621, oprócz drobnych funkcji o charakterze rozjemstwa ziemskiego, był prokuratorem gen. w Rzymie, gdzie otrzymał nominację na wikariusza gen. zakonu po śmierci gen. Marcina Gruszkowicza. Papież Urban VIII mianował go 19 IV 1640 r. generałem zakonu. Godność tę pełnił do roku 1644, choć w czerwcu 1644 r. polscy delegaci na kapitule prowincji wybrali go swoim prowincjałem. Po zrzeczeniu się godności generała osiadł w Rzymie, a następnie w Wiener Neustadt, gdzie zmarł 13 II 1658 r. Zakon zawdzięcza mu dokonanie reform ustawodawstwa, założenie nowicjatów, odzyskanie kilku domów na Węgrzech, w dziale utrwalania historii utworzenie wspaniałej dokumentacji kopiarzowej oraz obowiązek pisania akt prowincji i całej wspólnoty, którym narzucił własny styl. – J. Z b u d n i e w e k, *Staszewski Mikołaj*, w: PSB, t. 42, s. 527–530.

⁶⁰ Piotr Gembicki (1585–1657), najpierw biskup przemyski, a od 10 XI 1642 krakowski, sekretarz królewski, podkanclerzy (1635), a następnie kanclerz koronny (1638). W obawie szwedzkich ataków schronił się w Raciborzu, gdzie zmarł.

⁶¹ Marcin Gruszkowicz (1600–1636), dr teologii, był przeorem na podkrakowskiej Skałce, przeorem Jasnej Góry (1629–1630), prowincjałem (1630–1632) i pierwszym polskim ge-

nerałem zakonu (1632–1636), gorliwy reformator prawodawstwa zakonu. – S. Szafrańiec, *O.M. Gruszkowicz*, „Vox Eremiti” 9(1950), nr 1, s. 2–10.

⁶² Remigiusz Koniecpolski, biskup chełmski, opat komendatoryjny w Jędrzejowie, zm. 26 X 1640 r.

⁶³ Jan Wężyk ((1575–1638), najpierw biskup przemyski, potem poznański, a w l. 1627–1638 arcybiskup gnieźnieński.

⁶⁴ G. Gualterius, skądinąd nieznan.

⁶⁵ W dotychczasowej literaturze Jan Christian Bischof, jako rzeźbiarz srebrnych figur nie występuje. Znany jest natomiast Jan Christian Bierpfaff, którego szeroko omawia J. Gronka (*Ołtarz Jasnogórskiej Bogurodzicy. Treści ideowe oraz artystyczne kaplicy i retabulum*, Jasna Góra 1996, s. 187n), podając przy okazji imię jego żony Reginy.

⁶⁶ Jerzy Ossoliński (1595–1650), kanclerz wielki kor., fundator ołtarza hebanowego dla cudownego obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze.

⁶⁷ Juliusz Sabelius mianowany na trzy lata następcą kard. Capponiego w Bolonii, kard. tyt. S. Sabinae 11 I 1616, a potem S. Mariae trans Tiberim, zm. w 1644 r. – *Hierarchia Catholica...*, vol. 4, s. 13, 49.

⁶⁸ Galeatius Marescottus, arcybiskup Koryntu, podniesiony do godności kardynała 1 I 1675 r., zm. 2 XI 1680 r. – *Hierarchia Catholica...*, vol. 5, s. 9.

⁶⁹ Klemens IX (Giulio Rospigliosi), na stolicę św. Piotra powołany 27 VI 1667, zm. 9 XII 1669 r.

⁷⁰ Karol Sartenius, audytor generalny nuncjusza w Polsce, bliżej nierozpoznany.

⁷¹ Andrzej Fietue, bliżej nierozpoznany.

⁷² Jan Małachowski (1623–1699), najpierw biskup chełmiński, administrator apostolski diecezji pomezkańskiej i biskup krakowski (12 V 1681 – 20 VIII 1699), podkanclerzy koronny.

⁷³ Tobiasz Czechowicz (1642–1703), dr teologii i jej profesor, wikariusz prowincji, trzykrotny przeor Jasnej Góry (1671–1677, 1691–1694, 1700–1702) i pięciokrotnie obierany prowincjał (1689–1691, 1694–1700). Cieszył się umiejętnością dobrego administratora, odbudował zespół budynków klasztornych po pożarze w 1690 r., troskliwy opiekun ubogich. – S. Szafrańiec, „Vox Eremiti” 9(1958), nr 4, s. 43–45.

⁷⁴ Adam Mikołaj Sienawski, starosta lwowski (1684–1726), wojewoda bełski (1693–1710), hetman wielki kor. (1702–1706), zm. 1726. – *Urzednicy woj. bełskiego i ziemi chełmskiej XIV–XVII wieku. Spisy*, oprac. H. Gmiterek, R. Szczygieł, Kórnik 1992, s. 262.

⁷⁵ Józef Potocki (1673–1751), kasztelan krakowski, wojewoda kijowski, hetman wielki koronny (1706), stronnik Augusta II, a potem Stanisława Leszczyńskiego, od 1709 na wygnaniu na Węgrzech i w Turcji. Przyczynił się do zerwania dziesięciu sejmów.

⁷⁶ Wacław Beranek, rzeźbiarz-kamieniarz, miał pracownię kamieniarską w Pińczowie, wykonał m.in. kapitele dla kościoła na Skalce, nadto figurę św. Jana w Mianowicach, sześć ołtarzy w Młodzawach. – *Słownik artystów polskich*, t. 1, Ossolineum 1971, s. 134.

⁷⁷ Jan Karol Eberhardt, organmistrz, bliżej nierozpoznany.

⁷⁸ Ks. Jan Lututowicz, bliżej nierozpoznany.

⁷⁹ Ks. Walenty T. Sitoński, bliżej nieznan.

⁸⁰ Bruno Janicki (1677–1722), absolwent Akademii Praskiej, profesor teologii, prowincjał paulinów w Polsce (1719–1722).

⁸¹ Adam H. Gasparini, organmistrz, szerzej o nim zob. W. Łyjak, *Adam Orazio Gasparini i jego jasnogórskie dzieła*, „Studia Claromontana” 20(2002), s. 141–192.

⁸² Antoni Misiowski, malarz, skądinąd nie znany.

⁸³ Ks. Maciej Wilczyński, kanonik kurzelowski i pleban w Rzejowicach, skądinąd nieznan.

⁸⁴ Ks. Stanisław Klikowski, pleban par. w Niedospielinie, skądinąd nieznan.

⁸⁵ Ks. Kazimierz Zagórski, skądinąd nieznan.

⁸⁶ O. Paweł Brzuchowski (1700–1771), zdolny dyplomata w sprawach politycznych, zakryty jasnogórski i przeor wielgomłyński, zm. na Jasnej Górze. – *AJG* 77, s. 159, 701.

⁸⁷ Ks. Grzegorz Warszawski, bliżej nieznan.

⁸⁸ Kazimierz Zalewski, zegarmistrz z Brdowa, skądinąd nieznan.

⁸⁹ Melchior Skarbek Malczewski, cześnik brzeski kujawski, właściciel wsi Oporów, Oporówek i innych, skądinąd nieznany.

⁹⁰ Aleksander Żychliński, nie zna go K. G o r c z y c a, *Żychlin po Koninem*, Warszawa 1997.

⁹¹ Józef Wężyk, miecznikowic sieradzki, bliżej nierozpoznany.

⁹² Antoni Szwabski, złotnik częstochowski, wykonał kilka przedmiotów dla Jasnej Góry. Według rachunków występował w ostatnim kwartale XVIII w. – A. J a s k i e w i c z, *Złotnictwo wotywno regionu częstochowsko-wieluńskiego*, Częstochowa 1982, s. 100.

⁹³ Bp Jan Zaręba (1910–1986), ordynariusz diecezji wrocławskiej w l. 1969–1986.

⁹⁴ O. Jerzy Tomziński (1918–), przeor i proboszcz w Leśnej Podlaskiej (1951), kustosz bazyliki jasnogórskiej, przeor konwentu jasnogórskiego (1952–1957, 1990–1993), prokurator generalny w Rzymie (1957–1963), generał zakonu (1963–1975).

⁹⁵ O. Honorat Marcinkiewicz (1920–1994), utalentowany towarzysz młodzieży, mistrz nowicjatu i przeor w Leśniowie (1952–1957), sekretarz gen. (1957–1963), zasłużony archiwista konwentu jasnogórskiego, ofiara intryg komunistycznych w osobie Zbigniewa Falkowskiego z Łap, który podpalił sąsiadujące z archiwum pomieszczenia, a o. Marcinkiewicz w ogniu i dymie ratował dane mu w opiekę zbiory. – J. M o z g a, *Jasnogórski archiwista o. Honorat Marcinkiewicz nie żyje*, „Jasna Góra” 1994, nr 12, s. 22–23.

⁹⁶ Aleksander VI (Rodríguez Borgia), na stolicę papieską wyniesiony 26 VIII 1492, zm. 18 VIII 1503 r.

⁹⁷ Szymon Bratulić, istryjczyk, generał zakonu w l. 1593 – zm. 1611, biskup Sirmium w Chorwacji (1601), nominat na stolicę arcybiskupią w Zagrzebiu (13 IX 1604). Bardzo zasłużony dla wspólnoty paulińskiej: dbał o edukację kapłanów, wywalczył u jezuitów możliwość studiów młodych paulinów w ich kolegiach – jako rekompensatę za rabunek klasztoru s. Stefano Rotondo w Rzymie, organizator misji wśród innowierców, inicjował reformę prawodawstwa zakonu. – *Hierarchia Catholica...*, vol. 4, s. 317, 375; E. K i s b á n, *A magyar Pálosrend története*, t. 1, Budapest 1938, s. 206.

⁹⁸ O. Roch z Sulmierzyc (zm. 10 V 1609), przeor w Pińczowie (1590), w Brdowie i Wieluniu (1592, 1593, 1603), trzykrotnie obrany prowincjałem (1596, 1599, 1608/9). – AJG 77, s. 336–337, AJG 576, s. 375, AJG 1527, s. 1.

⁹⁹ Marcin V (Otto Colonna) na stolicę papieską powołany na soborze w Konstancji 11 XI 1417, zm. 20 II 1431 r.

¹⁰⁰ Jerzy Zimmerman, zob. uwagi o nim w dok. 1309.